

INHOUD

4

Inleiding op Toscane en Florence

Welkom in Toscane en Florence	6
Geschiedenis van Toscane en Florence	8
Top 10 Ervaringen	12
Reisroutes	14

18

Top 10 Highlights

Ontdek de highlights	20
Uffizi, Florence	22
Duomocomplex, Florence	26
Pittipaleis, Florence	28
San Gimignano	32
Piazza del Duomo, Pisa	34
Duomo, Siena	38
Campo en Palazzo Pubblico, Siena	42
Chianti	46
Cortona	50
Lucca	54

56

Top 10 Uitgelicht

Kerken in Florence	58
Kerken buiten Florence	60
Musea	62
Toscaanse meesterwerken	64
Heuvelsteden	66
Villa's en tuinen	68
Buitenactiviteiten	70
Gezinsuitjes	72
Wijnhuizen	74
Lokale gerechten	76
Nachtleven	78
Toscane gratis	80
Festivals	82

84

Van streek tot streek

Florence	86
Buiten Florence	94
Siena	100
Oost-Toscane	106
Noordwest-Toscane	112
Westelijke heuvelsteden	118
Zuid-Toscane	124
De zuidkust en Maremma	130

136

Wegwijz

Bereikbaarheid	138	Register	150
Praktische informatie	142	Nuttige uitdrukkingen	156
Accommodatie	146	Dankbetuiging	158

1

UFFIZI, FLORENCE

📍 M4/N4 📍 Piazzale degli Uffizi 6 (bij Piazza della Signoria) 🕒 Di 8.15–22.00, wo–zo 8.15–18.30 uur 📅 1 jan. 25 dec. 🌐 uffizi.it

Het immens populaire Uffizi bezit tal van grote renaissancemeesters, met zo'n 1700 werken van kunstenaars als Giotto, Botticelli, Leonardo da Vinci en Michelangelo. Het gebouw, oorspronkelijk de *uffizi* ('kantoren') van de De' Medici's, werd ontworpen door Giorgio Vasari, die de eerste kunsthistorische tekst ter wereld schreef.

1 Geboorte van Venus

Venus op een schelp van Botticelli (ca. 1484–1486) is de ultieme renaissance-schoonheid. De pose is klassiek, maar het gezicht zou zijn van Simonetta Vespucci, de vriendin van Piero de' Medici.

2 Madonna met kind en twee engelen

Dit schilderij (ca. 1565) van Filippo Lippi is een van de meest bewonderde van de renaissance. De compositie was een voorbeeld voor veel schilders, zoals Botticelli. Het landschap is gebaseerd op Vlaamse schilderijen.

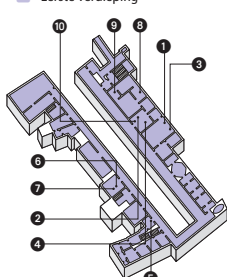
3 La Primavera

Dit tegenstuk van Botticelli's *Geboorte van Venus*, *La Primavera* (1478) staat vol godinnen en ruim 500 planten-

Detail van Botticelli's *Geboorte van Venus*

Symbol

■ Eerste verdieping

Plattegrond Uffizi

soorten. De exacte betekenis is niet bekend, maar het zou een neoplatoonse allegorie zijn van de lente, gebaseerd op een gedicht van Poliziano.

Neoklassieke beelden in de Niobezaal

TOP TIP

Boek van tevoren – dat kost iets extra's, maar daarmee kunt u lange rijen vermijden.

4 Federico da Montefeltro en Battista Sforza

De intense, psychologische stijl van Piero della Francesca beeldt onbevreesd zijn mecenasen af: de hertog en hertogin van Urbino, mét wratten.

5 Madonna van het Magnificat

In dit kunstwerk onderzoekt Botticelli het idee van schoonheid. Ronde schilderijen, zoals deze *tondo*, werden meestal niet in kerken getoond. Door de verfijnde gebaren en mooie stoffen lijkt het meer een hoftafereel dan iets religieus.

6 Madonna met het puttertje

Dit in de Florentijnse periode van Rafaël (ca. 1504–1508) geschilderde stuk bevat symbolische elementen die het offer van Christus aankondigen, in de figuur van het fragile puttertje.

7 Tondo Doni

Het *Tondo Doni* of *Heilige Familie* is een zeldzaam paneel (1504) van Michelangelo. Het

dankt veel aan Signorelli, maar de prachtige heldere kleuren, gedraaide figuren en rondhangende naakten voorspellen de stijl van het maniërisme.

8 Aanbidding der koningen

Dit grote werk (1423), geschilderd in tempera op hout door Gentile da Fabriano, is een van de meesterwerken van de internationale gotiek, met weelderige kleuren, elegante kleren en een sprookjesachtige sfeer.

9 Maria-Boodschap

Dit paneel uit 1333 werd geschilderd voor de Duomo van Siena door Simone Martini en Lippo Memmi. De uitdrukking van Maria – bijna verbazing of vrees – geeft het werk een realistische sfeer. De delicate, elegante lijnen en kleuren maken het tot een Sienees gotisch meesterwerk.

Maria-Boodschap, een gotisch meesterwerk

10 De slag om San Romano

Uccello was een meester van het perspectief en experimenteerde hiermee. De lansen in dit derde deel van zijn meesterwerk uit 1456 (de andere delen zijn in Parijs en Londen) bepalen het perspectief overdreven, terwijl de achtergrond helemaal scheef staat.

MUSEUM-GIDS

De zalen boven liggen aan een lange gang. De zalen 2–22 zijn in de oostvleugel, 24 in de zuidgang en 24–42 in het westen. De Sale Blu, Rosse en Gialle (Blauwe, Rode en Gele Zaal) beneden heren terug naar de winhel bij de in- en uitgang. Het museum ondergaat een grote uitbreiding en de tentoongestelde stukken vindt u waarschijnlijk op een andere plek, dus kijk online voor een update.

SIENA

Siena biedt het zonnige karakter van een charmante gotische bakstenen heuvelstad tegenover het deftige renaissance-marmer van de historische rivaal Florence. Siena werd gesticht door de Etrusken en ontwikkelde zich in de middeleeuwen, deels vanwege de pelgrimsroute Via Francigena, die door de plaats liep. Als bloeiende middeleeuwse handels- en textielstad bracht Siena een kleurige, verfijnde gotische schildersschool voort en veel nieuwe gebouwen. Dit kwam allemaal tot een verpletterende stilstand toen de Zwarte Dood van 1348 de bevolking decimeerde. Florence domineerde daarna, want Siena had, op een paar barokke kerken na, geen geld om haar aanblik verder te veranderen. De prachtige middeleeuwse kern staat wel op de Werelderfgoedlijst.

Piazza del Campo met het Palazzo Pubblico

1 Piazza del Campo

De halve maan van het plein van Siena (blz. 42) is een van de mooiste piazze van heel Italië, zo rijk aan bezienswaardigheden dat u het niet mag missen. Het middelpunt is een rijkversierde fontein: de Fonte Gaia,

een rechthoekig marmeren bekken met beelden. Op de brede helling van de piazza wordt de tweejaarlijkse Palio-paardenrace (blz. 83) gehouden en ziet u dagelijks stromen wandelaars, lezers, picknickers en koffiedrinkers.

2 Palazzo Pubblico

📍 E4 📍 Il Campo 1

🕒 Dag 10.00–19.00 uur 🕒

Het middeleeuwse stadhuis is een bakstenen paleis. De zalen werden versierd met kunst uit de vroege 14de eeuw – waaronder Simone Martini's *Maestà* en Ambrogio Lorenzetti's *Allegorie van goed en slecht bestuur*. Zij werden omgevormd tot het Museo Civico (blz. 44).

3 Duomo

Dit enorme gotische kathedraal-complex, ook iets wat u niet mag missen (blz. 38), zit vol met kunst van Michelangelo, Pisano, Duccio, Pinturicchio, Bernini en Donatello.

4 Pinacoteca Nazionale

📍 E4 📍 Via S Pietro 29

🕒 Zo, ma 9.00–13.30, di–za 9.00–19.00 uur 🕒

De Pinacoteca heeft een grote collectie Siëense schilderijen. Bekijk de 14de-eeuwse *Madonna's* van Simone Martini en Pietro Lorenzetti, en bewonder Ambrogio Lorenzetti's *Maria-Boodschap*. Vergelijk Beccafumi's kartonnen (voorbereidende schetsen op cartone) met de vloerpanelen van de Duomo en zijn maniëristische *Christus in het vorgebort* met het werk uit de hoge renaissance van zijn rivaal Sodoma.

Renaissancefresco's in de Sala del Pellegrino

5 Santa Maria della Scala

📍 E4 📍 Piazza Duomo 1

🕒 Dag. 10.00–19.00 uur

🌐 santamariadellascala.com

Dit voormalige hospitaal, dat dienstdeed van de 9de eeuw tot de jaren 1990, wordt omgevormd tot een van de grootste culturele centra van Europa. U kunt de oratoria, kapellen, kerk en musea bekijken. Mis niet de renaissance-fresco's in de Sala del Pellegrino, met taferelen uit het ziekenhuisleven: een monastieke arts die een gewond been behandelt, een andere die een urine-monster neemt en een derde die indut als zijn patiënt symptomen beschrijft.

6 Enoteca I Terzi

📍 E4 📍 Via dei Termini 7 🕒 Ma–za

11.00–13.00 uur 🌐 enotecaiterzi.it

Dit restaurant op de kruising van de 'derden' die de stad verdelen, is geves-

tigd in een 12de-eeuwse stenen toren genaamd 'Torre dell'Orsa' of 'dei Bal-lanti'. Binnen zijn mooie bakstenen gewelven en een kelder uitgegraven in tufsteen. De enorme collectie wijn is te koop en er kunnen ook proeverijen worden georganiseerd.

7 San Domenico

📍 E4 📍 Piazza S Domenico 1

🕒 Tijden variëren, zie website

🌐 basilicacateriniana.it

Deze enorme bakstenen kerk uit 1226 bevat een portret van Caterina van haar tijdgenoot en vriend Andrea Vanni. Het gemummificeerde hoofd en het graf van de heilige worden vereerd in een kapel versierd met fresco's over haar leven van Sodoma (1526) en Francesco Vanni. Matteo di Giovanni maakte de vrome altaarstukken in het transept.

8 Casa di Santa Caterina

📍 E4 📍 Costa di Sant'Antonio

🕒 Kerk: dag. 9.00–12.30, 15.00–17.00 uur

Het geboortehuis van de heilige werd in 1466 een heiligdom, met een bescheiden barokke kerk met de 12de-eeuwse Pisaanse kruisiging die Caterina de stigmata gaf, een bakstenen loggia (uit 1533 van Baldassare Peruzzi) en een klein oratorium met

barokke schilderijen van Francesco Vanni, Il Riccio en Il Pomarancio. De trap langs haar cel leidt naar de Oratorio dell'Oca.

9 Archivio di Stato

📍 Banchi di Sotto 52

🕒 Za 10.00–11.30 uur

In het staatsarchief van Siena bevinden zich kasboeken die teruggaan tot 1258, wat interessant is als u hoort dat de Siënezen de gewoonte hadden belangrijke lokale kunstenaars de houten omslagen te laten versieren. Deze unieke collectie van 'Tavolette di Biccherna' bevindt zich in het archiefmuseum en omvat miniatuurmeesterwerken van onder meer Francesco di Giorgio en Beccafumi. Reserveer van tevoren voor groepen van 10 of meer.

10 Via Banchi di Sopra

📍 E4 📍 Via Banchi di Sopra

Aan de belangrijkste *passaggiata*-straat van Siena staan mooie paleizen. Tot de bouw van het Palazzo Pubblico vergaderde het stadsbestuur op de piazza tussen de San Cristofanokerk en het 13de-eeuwse Palazzo Tolomei, nu een bank. Iets verderop staan aan Piazza Salimbeni het renaissancestische Palazzo Tantucci, het Palazzo Spannocchi en het gotische Palazzo Salimbeni. In deze gebouwen vindt u Monte dei Paschi di Siena, de oudste bank ter wereld (uit 1472) en grootste werkgever van de stad, en een kleine maar waardevolle collectie Siënese schilderijen.

Façade van de Monte dei Paschi di Siena, Via Banchi di Sopra

EEN DAG IN SIENA

Ochtend

Begin bij het **Duomo**-complex (blz. 38), met name in de winter, want het museum sluit dan 's middags. Bekijk eerst de kathedraal zelf, steek dan over naar de **Santa Maria della Scala**. Sla het **Museo dell'Opera Metropolitana** (blz. 40) niet over, met werk van Giovanni Pisano, Donatello en Duccio plus uitzicht vanaf de façademuur. Daal ten slotte de trap af om het Baptisterium te zien, waarna u langs de andere kant van de Duomo teruggaat voor een lunch bij **Antica Osteria da Divo** (blz. 105). Koop uw dessert bij patisserie **Antica Pasticceria Bini**, aan de Via Stalloreggi 91–93, maar eet het nog niet op.

Middag

Wandel door de Via di Città, waar heel wat leuke winkels zitten, op weg naar **Piazza del Campo** (blz. 42). Eet hier uw toetje op of bemachtig een tafel op het terras van **Bar Il Palio** (Piazza del Campo 47) voor koffie of een glas wijn. Ga dan het **Palazzo Pubblico** (blz. 101) in voor het **Museo Civico** (blz. 44), met de beste gotische kunst van Siena. Verlaat het Campo aan de noordkant om de locals te ontmoeten bij een espresso of campari bij café **Nannini** (blz. 104), waarna u meegaat in de avond-*passaggiata* (wandeling) op de Via Banchi di Sopra.

CATERINA VAN SIENA

De beschermheilige van Italië, Caterina Benincasa (1347–1380), deed het habijt aan (zij legde nooit de gelofte af) na haar eerste visioen van Christus toen ze acht was. Ze kreeg de stigmata op haar 28ste. In 1376 werd ze gezant van Florence voor paus Gregorius XI in Avignon waar zij hem overhaalde het pausdom terug te brengen naar Rome. In 1970 werd ze de eerste vrouwelijke kerkleeraar.

Winkels

Winkelpui van de wijnkelder van Contucci, Montepulciano

1. Contucci, Montepulciano

📍 F4 📍 Via del Teatro 1 🌐 contucci.it
De labyrinthische kelders van deze wijnmaker zitten in een renaissancepalazzo. Ze verkopen onder meer vino nobile en een zoete vin santo.

2. Gattavecchi, Montepulciano

📍 F4 📍 Via Collazzi 74 🕒 Do–di 11.00–17.00 uur 🌐 toppetta.it

Prominent wijnhuis met grotachtige kelders. Ze verkopen naast vino nobile ook olijfolie van eigen landgoed. Voor een proeverij moet u wel iets betalen.

3. La Bottega del Naturista, Pienza

📍 F4 📍 Corso Rossellino 16
🕒 Do–di 9.00–13.00, 15.00–19.00 uur
🌐 pecorinopienza.it

Boetiek met elke soort *pecorino* plus honing, patés en confituren.

4. Biagiotti & Figli, Pienza

📍 F4 📍 Corso Il Rossellino 67
🌐 biagiottipienza.com
Gietijzer en smeedijzer van grote schoonheid in alles van bedframes en kandelaars tot fantastische kroonluchters, alles handgemaakt op de traditionele manier met hamer en aambeeld.

5. Enoteca La Fortezza, Montalcino

📍 E4 📍 Piazzale Fortezza
🕒 Dag. 9.00–20.00 uur
🌐 enotecalaforzezza.com

Geniet van het beste assortiment wijn (en andere spullen) in deze historische wijnzaak in de schitterende resten van het middeleeuwse fort in de plaats.

6. Aliseda, Montepulciano

📍 F4 📍 Via dell'Opio nel Corso 8
🌐 aliseda.it

Unieke maar dure gouden sieraden, geïnspireerd door museumstukken.

7. Maledetti Toscani, Montepulciano

📍 F4 📍 Vicolo di Voltaia 40
🕒 Dag. 10.30–19.00 uur
🌐 maledettitoscani.com

Een beetje van alles wat handwerk en Toscaans is: lederwaren, smeedijzer, koperen pannen en meer.

8. Bottega del Rame, Montepulciano

📍 F4 📍 Via dell'Opio nel Corso 64 📍
Dag. 10.00–19.00 uur 🌐 rameria.com
De familie Mazzetti verkoopt een groot assortiment prachtig handgehamerd koperwerk.

9. Enoteca di Ghino, Pienza

📍 F4 📍 Via del Leone 16 🕒 Dag. 9.00–13.00, 14.30–19.30 uur 📍 Winter: ma, wo
🌐 enotecadighino.it

Een van de beste wijnhandels van Toscane, met een goed assortiment voor vrijwel elke prijs.

10. Legatoria Koiné, Montepulciano

📍 F4 📍 Via Gracciano nel Corso 22
🕒 Ma–za 10.00–19.00 uur
🌐 legatoriakoiné.it

Mooie in leer gebonden boeken en albums, afzonderlijk gemaakt in hun *bottega* van het beste plantaardig gelooide leer.

Restaurants

1. La Chiusa, Montefollonico

📍 F4 📍 Via della Madonna 88 (bij Montepulciano/Pienza) 📍 Ma
🌐 lachiusatuscany.com • €€€

Deze zaak in een 18de-eeuwse oliemolen serveert creatieve Toscaanse gerechten van lokale seizoensingrediënten.

2. Ristorante Il Giglio, Montalcino

📍 E4 📍 Via Soccorso Saloni 5 📍 Di
🌐 gigliohotel.com • €€€

Dit restaurant staat bekend om de innovatieve keuken en de uitstekende wijnkelder. Reserveren aanbevolen.

3. Trattoria Latte di Luna, Pienza

📍 F4 📍 Via San Carlo 2–4
📞 0578-748606 • €

Geniet van simpel Zuid-Toscaans eten in de openlucht. Probeer de *pici* met knoflooktomaten of het gebraden speenvarken.

4. La Botte Piena, bij Montefollonico

📍 F4 📍 Piazza Cinughi 12, Torrita di Siena 📞 0577-669481 📍 Wo • €€

Balkenplafond, stenen en bakstenen muren en eten in de traditie van het Siëense platteland.

5. Acquacheta, Montepulciano

📍 F4 📍 Via del Teatro 22 📍 Di, wo • €
Deze zaak is een altaar voor *bistecca* (steak), die u per gewicht bestelt. Ze worden kort bereid op de grill. Eet daarbij bijvoorbeeld gebakken *pecorino* met peer.

6. Ristorante La Grotta, Montepulciano

📍 F4 📍 Via San Biagio 15 📍 Wo
🌐 lagrottamontepulciano.com • €€
Toscaanse topgerecht worden bereid in dit mooie renaissancegebouw met

PRIJSKLASSEN

Voor een driegangenmaaltijd voor één persoon met een halve fles wijn (of vergelijkbare maaltijd), inclusief toeslagen.

€ tot € 35 €€ € 35–70 €€€ vanaf € 70

gewelfde terracottaplafonds. De service is onberispelijk.

7. Ristorante Bar Il Bucchero, Chiusi

📍 F5 📍 Via Bonci 28 📞 0578-222092 📍 Wo • €

Informeel trattoria met huiselijke keukens. Probeer de ravioli, *pici* of tagliatelle bedekt met porcini en truffel.

8. Osteria Sette di Vino, Pienza

📍 F4 📍 Piazza di Spagna 1
📞 0578-749092 📍 Wo • €

Kleine *osteria* met geweldige schotels *pecorino* en salami's en een saladedressing naar geheim familierecept.

9. La Solita Zuppa, Chiusi

📍 F5 📍 Via Porsenna 21 📍 Di
🌐 lasolitzuppa.it • €

Een gezellige zaak met traditionele Zuid-Toscaanse gerechten als *pici* met eendensaus en Florentijnse *trippa*.

10. Ristorante Pesce d'Oro, Lago di Chiusi

📍 F4 📍 Località Sbarchino 36 📍 Di
🌐 ristorantepescedoro.it • €

Dit restaurant, dicht bij het meer van Chiusi, serveert de dagvangst en heeft een uitstekende wijnkaart.

Heerlijk bord steak bij Acquacheta, Montepulciano